

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 15.4.2008
COM(2008) 192 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Panākumi iekšējā gāzes un elektroenerģijas tirgus izveidē

[SEC(2008) 460]

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Panākumi iekšējā gāzes un elektroenerģijas tirgus izveidē

A. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

Arvien lielāka kļūst enerģijas nozīme Eiropas izaugsmes un konkurētspējas palielināšanā. Uzticami energopakalpojumi par pieņemamām cenām rūpnieciskajiem patērētājiem un mājsaimniecībām būtiski ietekmē sociālo un ekonomisko attīstību. Lai sasniegtu visus trīs Eiropas enerģētikas uzdevumus — konkurētspēju, ilgtspēju un piegādes drošību —, nepieciešams funkcionējošs iekšējais enerģijas tirgus.

Pēdējais posms konkurējošu enerģijas tirgu izveidē tika pabeigts 2007. gada 1. jūlijā, pilnībā atverot valstu mazumtirdzniecības tirgus. No juridiskā viedokļa visi Eiropas patērētāji patlaban var izvēlēties enerģijas piegādātāju un izmantot konkurences sniegtās priekšrocības.

Taču praksē, kā redzams šajā ziņojumā, tirgus vēl nav integrēts. Ar dažiem izņēmumiem ES elektroenerģijas un gāzes tirgi joprojām nav pārsnieguši valstu robežas, un konkurence tajos ir ierobežota.

Šajā ziņojumā uzsvērts, ka joprojām nav atrisinātas problēmas, kuras tika izklāstītas Komisijas 2006.—2007. gada progresa ziņojumā un nozares ziņojumā par Eiropas elektroenerģijas un gāzes tirgiem. Visus trūkumus nevar novērst, īstenojot pašreizējos tiesību aktus, vajadzīga arī noteikumu pilnveidošana.

B. SVARĪGĀKO JOMU ATTĪSTĪBAS TENDENCES UN NEATRISINĀTIE TRŪKUMI

1. Tiesību aktu īstenošana

Visas dalībvalstis¹ ir laikus — līdz 2007. gada 1. jūlija termiņam — pilnībā atvērušas gāzes un elektroenerģijas tirgus². Taču kombinējot atvērto tirgus segmentus ar regulētām galapatērētāju cenām, izveidojušies brīvas un godīgas konkurences ierobežojumi.

Lai gan ir pagājuši vairāk nekā trīs gadi kopš īstenošanas termiņa 2004. gada jūlijā, dažas valstis joprojām nav pilnībā ieviešas Elektroenerģijas un Gāzes direktīvas prasības³. Tas jo īpaši attiecas uz tādām svarīgām tirgus liberalizācijas jomām kā regulatīvā uzraudzība, nošķiršana un regulēti piegādes tarifi, kā arī ziņošana par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistībām.

Tīklu operatoru atbildības galvenie uzraudzītāji ir regulatori. Valsts uzraudzības koordinēšanu un tādējādi atbildības pārskatu saskaņošanu veic ERGEG⁴. ERGEG 2007. gada

---

¹ Izņemot noteiktās atkāpes.

² Tehniskā pielikuma 1. sadaļa.

³ Tehniskā pielikuma 1. sadaļa.

⁴ Eiropas Elektroenerģijas un gāzes regulatoru grupa, kas izveidota ar Komisijas 2003. gada 11. novembra Lēmumu 2003/796/EK.

uzraudzības rezultāti⁵ par elektroenerģijas⁶ un gāzes⁷ noteikumu īstenošanu liecina, ka nav panākta atbilstība tādās likvīdu tirgu izveidei svarīgās jomās kā pārskatāmība un primārās jaudas piešķiršana. Apmēram 15 % gāzes pārvades sistēmas operatoru (PSO) Eiropā neievēro gāzes nozares pārskatāmības prasības. Trešā daļa PSO npublicē vēsturiskās plūsmas, izmantošanas rādītājus un noteikumos paredzētās pieejamās jaudas prognozes. Turklāt trešā daļa PSO, kas izmanto noteikumu par mazāk nekā trim pārvades sistēmas lietotājiem⁸, npublicē paredzētos apkopotos datus, un gandrīz 85 % PSO piemēro atbrīvojuma noteikumu bez vajadzīgās pārvaldes iestāžu atļaujas.

Ziņošana par tirgus rādītājiem, kas ir dalībvalstu pienākums, kopumā vērtējama kā nepietiekama. Piemēram, tikai 30 % valsts regulatoru var sniegt datus par to, cik daudz patērētāju katrā rūpniecības, MVU un mājsaimniecību grupā ir mainījuši piegādātāju.

2. Tirgus integrācija

Tirgus joprojām nav pietiekami integrēti. Par to liecina, piemēram, cenu atšķirības, reģionālie monopoli un pastāvīgā dalībvalstu starpsavienojumu pārslodze.

Integrētā tirgū konkurences dēļ cenas blakusesošās dalībvalstīs vai reģionos būs līdzīgas. Rūpniecisko elektroenerģijas patērētāju enerģijas cenas ES centrālajā un ziemeļrietumu daļā tuvinās, tomēr dažos gadījumos tās joprojām atšķiras par gandrīz 100 %⁹. Efektīvāk izmantojot infrastruktūru, elektroenerģijas cenas savstarpējā saistība kļuvusi ciešāka, jo īpaši starp Nīderlandes/ Beļģijas/ Austrijas/ Francijas/ Vācijas reģionu un Ziemeļvalstu tirgu.

Konkurences spiedienu uz cenām galvenokārt rada pārrobežu tirdzniecība. Šādas tirdzniecības priekšnoteikums ir pietiekama tīkla jauda, tāpēc jāatrisina gāzes un elektroenerģijas infrastruktūras paplašinājuma vajadzības. Piecās dalībvalstīs elektroenerģijas starpsavienojuma jaudas attiecība pret uzstādīto jaudu ir mazāka par 10 %. Vēl desmit dalībvalstīs tā ir starp 10 % un 30 %. Lai nodrošinātu atbilstošu jaudu Eiropas mērogā, vajadzīga saskaņota investīciju plānošana un tirgus pieprasījuma testēšana. Pozitīvi vērtējami brīvprātīgie pasākumi — Komisijas veicinātā un ERGEG atbalstītā Reģionālā iniciatīva¹⁰ (piemēram, koordinēti gāzes plūsmu pieprasījuma pētījumi Ibērijas pussalā un reģionālo transporta un uzglabāšanas investīciju analīze Dienvidaustrumu gāzes reģionā). Taču brīvprātīgi pasākumi nevar pietiekami garantēt atbilstību tirgus pieprasījumam.

Tīkla operatoru neatkarības trūkums joprojām kavē atbilstīgas investīcijas. Pieredze liecina, ka gadījumos, kad valsts vēsturiskajiem operatoriem pieder pārvades tīkli savā valstī, to ieinteresētība konkurences ierobežošanā valsts tirgū mēdz radīt šķēršļus pietiekamam jaudas palielinājumam, savienojot tīklus. Analīzes rezultātos redzama saistība starp nošķiršanu un investīcijām. Pārslodzes maksu ieņēmumu daļa, ko investē starpsavienojumu jaudā, īpašumtiesību ziņā nošķirtajiem PSO ir apmēram divas reizes lielāka nekā vertikāli integrētajiem PSO, un investīcijas trīs līdz četros gados no īpašumtiesību nošķiršanas brīža ir vismaz dubultojušās.

⁵ Publicēti www.ergg.org.

⁶ Regula (EK) Nr. 1228/2003.

⁷ Regula (EK) Nr. 1775/2005.

⁸ Noteikums, kas ļauj PSO ierobežot publicējamo informāciju, ja attiecīgajā tīkla punktā darbojas mazāk nekā 3 lietotāji; sk. Regulas 1775/2005 6. panta 5. punktu.

⁹ Tehniskā pielikuma 5. sadaļa.

¹⁰ www.ergg.org.

Taču jāpiebilst, ka investīcijas ietekmē arī citi faktori, jo īpaši tarifu regulēšana. Regulatoriem jārada investīcijām labvēlīga vide, kuru raksturo stabila regulatīvā sistēma un godīgi stimuli investīcijām un tirgus integrācijai, tostarp veicinot tarifu kritumu, kas gan nedrīkst būt vienīgais mērķis. Stimulējoša regulēšana vēl nav pietiekami attīstījusies.

Tirgus integrāciju joprojām kavē tiesiskās atšķirības dalībvalstu starpā. Piemēram, koordinētas gāzes jaudas izsoles eksperimentālā sistēma Ziemeļrietumu gāzes reģionā¹¹ apstājās valstu tiesību aktu atšķirību dēļ. Lai pārvarētu šos šķēršļus, vajadzīgs lielāks dalībvalstu atbalsts.

Pietiekamas infrastruktūras radītās priekšrocības nevarēs pilnībā izmantot, kamēr tirgus dalībniekiem netiks piešķirta jauda, ievērojot nediskriminējošu attieksmi, kas veicina tirdzniecību. Jo īpaši jāuzrauga, lai dažāda attieksme pret pārrobežu pakalpojumiem un pārvadi valsts teritorijā neradītu lietotāju diskrimināciju un atbilstu pašreizējiem (un ierosinātajiem) tiesību aktiem. Vienlaikus jaudas sistēmām jātiecas uz maksimālu elastīgumu, ko vislabāk var panākt nošķirtā ieejas-izejas sistēmā.

Reģionālā attīstība

Ir izveidoti divpusēji un daudzpusēji projekti pārrobežu integrācijai, piemēram, ERGEG reģionālās iniciatīvas, valdību sadarbība Ziemeļrietumeiropas Piecpusējos forumos un Pireneju valstu MIBEL/MIGAS iniciatīva. Atšķirībā no citām iniciatīvām Eiropas Komisija veicina juridiski saistošu reģionālo sadarbību.

Šie projekti palīdz izstrādāt paraugprakses risinājumus. Piemēram, ERGEG reģionālās iniciatīvas ietver koordinētu pārrobežu jaudas piešķiršanu Ziemeļrietumeiropas gāzes tirgos, koordinētu pieprasījumu analīzi un investīciju plānošanu Pireneju pussalas un Dienvidaustrumeiropas¹² gāzes tirgos, regulatīvo koordinēšanu, lai panāktu saskaņotu lēmumu pieņemšanu dažādās valstīs, un labāku pārskatāmību. Francijā, Beļģijā un Nīderlandē 2006. gadā sāka darboties trīspusējs elektroenerģijas tirgus savietošanas projekts — jaudas piešķiršanas mehānisms, kas nodrošina enerģijas plūsmu atbilstību tūlītējām cenām —, būtiski palielinot elektroenerģijas ražošanas režīma efektivitāti reģionā. Piecpusējā elektroenerģijas forumā tika panākta vienošanās par kopīgu attiecīgā reģiona pārrobežas jaudas piešķiršanas mehānismu, kura pamatā ir plūsma. Šobrīd uzmanības lokā ir arī gāzes tirgus, konkrēti juridiskie šķēršļi un piegādes drošība. 2007. gadā kopīgu elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgu veidot sāka Īrijas Republika un Ziemeļīrija. Tiek plānoti pasākumi gāzes tirgū.

Reģionālā pieeja ļauj ietvert dažādus tirgus attīstības līmeņus, virzoties uz vienotā tirgus izveidi.

---

¹¹ Apvienotā Karaliste, Nīderlande, Beļģija, Francija, Īrija, Vācija, Dānija, Zviedrija, Ziemeļīrija, Norvēģija (novērotājs).

¹² Austrija, Čehija, Grieķija, Ungārija, Itālija, Polija, Slovākija, Slovēnija.

3. Koncentrācija un konsolidācija

Valsts līmeņa tirgus struktūras joprojām ir stipri koncentrētas. Turklāt vēsturiskie operatori kontrolē būtiskus infrastruktūras objektus, kas palielina šo tirgus dalībnieku ietekmi.

No 2005. gada līdz 2007. gada vidum palielinājās elektroenerģijas tirgus neatkarīgo piegādātāju skaits 40 % to dalībvalstu, par kurām ir pieejami dati. Gāzes tirgū neatkarīgo piegādātāju skaits palielinājās tikai ceturtajā daļā dalībvalstu. Taču Francijā, Itālijā, Polijā un Nīderlandē šis palielinājums sasniedza vai pārsniedza 50 % (no 10 līdz 15 piegādātājiem Francijā, no 0 līdz 75 Polijā, no 8 līdz 20 Nīderlandē; no 123 līdz 182 (2006. gadā) Itālijā). Septiņās no 21 dalībvalsts gāzes tirgū nedarbojas neviens neatkarīgais piegādātājs. Elektroenerģijas tirgū par šādu situāciju ziņo tikai Kipra, taču par 15 dalībvalstīm attiecīgie dati nav pieejami.

Mazumtirdzniecības tirgi vēl nav pilnībā izveidojušies, galvenokārt tāpēc, ka jaunpienācējiem piekļuve gāzes piegādēm ir ierobežota. Pat visattīstītākajā tirgū — Apvienotajā Karalistē — dominē gāzes ražotāji. Bez jaunu ražotāju ienākšanas piegādes jomā būs grūti nodrošināt konkurenci un piegādes drošību. Svarīga ir sašķidrinātā dabasgāze.

Paralēli koncentrētajiem valsts tirgiem turpinās konsolidācijas un koncentrācijas tendence. Tas ne vienmēr negatīvi ietekmē konkurenci, ja apvienošanās un pārņemšanās rezultātā izveidojušies jaunie tirgus dalībnieki darbojas īstas konkurences apstākļos. Valdībām, valsts regulatoriem un konkurences iestādēm aktīvi jāveido sistēma, kas veicina konkurences rīcību, kuru nerada tirgus struktūras, piemēram, izmantojot jaudas atbrīvošanu, gāzes realizācijas programmas un stingras pārskatāmības prasības.

4. Cenu tendences

Laikposmā no 1998. līdz 2004. gadam elektroenerģijas liberalizācija ES 15 dalībvalstu patērētājiem kopā ļāva ietaupīt 60 miljardus euro. Šos ietaupījumus daļēji atsvēra cenu pieaugums vēlāk. Gāzes cenas ES 27 dalībvalstīs cēlās atbilstoši naftas cenu dinamikai. Cenas rūpnieciskajiem patērētājiem laikposmā no 2005. līdz 2006. gadam pieauga vidēji par 35 %, un 2007. gadā vēl par 12 %. Līdzīgu kāpumu no 2005. līdz 2007. gadam piedzīvoja arī mājsaimniecības, taču šajā patēriņa grupā lielākais cenu pieaugums risinājās 2007. gadā¹³.

Šādu tendenci izraisīja vairāki iemesli. Tā kā konkurence ir ierobežota, arī tās ietekme uz cenām nav liela. Turklāt cenas atspoguļo vispārējo tendenci, jo īpaši izmaiņas naftas cenās, kas no 2005. līdz 2007. gadam pieauga par vairāk nekā 50 %. Gāzes cenas ir saistītas ar naftas cenām, un gāzei ir arvien lielāka ietekme elektroenerģijas ražošanā, tāpēc naftas cenu dinamika ietekmē gan gāzes, gan elektroenerģijas cenas.

Tomēr manāms, ka tīklu operatoru neatkarība pozitīvi ietekmē cenas, veicinot tīkla efektivitāti, vienkāršojot trešo personu piekļuvi tīklam un palielinot uzticību tirgum. Kopš tirgus atvēršanas 1998. gadā dalībvalstīs, kurās darbojas PSO ar nošķirtām īpašumtiesībām, cenu attīstība noris labvēlīgāk nekā dalībvalstīs, kur PSO bija un joprojām ir saistīti ar piegādes uzņēmumiem.

---

¹³ Eurostat, dati par katra gada 1. janvāri.

5. Tīkla operatoru neatkarība

Dalībvalstīs joprojām nav pilnībā nodrošināta funkcionālā nošķirtība¹⁴. Tas attiecas gan uz elektroenerģijas, gan gāzes pārvades un sadales sistēmas operatoriem. Dažās valstīs izdarīts vairāk, nekā to paredz pašreizējās nošķiršanas prasības. Apmēram pusē dalībvalstu ipašumtiesību ziņā nošķirti tīkla operatori darbojas elektroenerģijas nozarē, un septiņās dalībvalstīs — gāzes nozarē¹⁵.

Sadalē dalībvalstīs aktīvi izmanto paredzētās atkāpes, t.i., puse dalībvalstu gāzes un elektroenerģijas nozarē sadales sistēmas operatoriem, kuru klientu skaits ir mazāks par 100 000, ļauj nepiemērot juridiskās nošķiršanas prasības¹⁶.

Tīkla operatoru nepietiekamas neatkarības rezultātā trūkst investīciju tīkla jaudā, jo īpaši pārrobežu jaudā. Juridiskā nošķiršana šo situāciju nav spējusi atrisināt.

6. Efektīva regulatoru darbība

Lai gan elektroenerģijas un gāzes direktīvas paredz minimālās regulatoru pilnvaras, to atšķirības dažādās dalībvalstīs joprojām ir ievērojamas. Dažās valstīs papildu neatbilstības faktors ir šo pilnvaru sadalījums starp vairākiem valsts un reģionāliem regulatoriem, tostarp konkurences iestādi un/vai ministriju. Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgu regulatīvā uzraudzība faktiski nenotiek nevienā dalībvalstī.

Eiropas tiesību aktu neievērošanu daudzos gadījumos cenšas risināt, valsts noteikumos paredzot nepietiekamus vai neefektīvus sodus. ERGEG uzraudzības ziņojumos par pašreizējo tiesību aktu īstenošanu secināts, ka regulatori nepietiekami izmanto tiem piešķirtās pilnvaras, lai aktīvi sekmētu juridisko prasību īstenošanu. ERGEG ziņojumā 14. Madrides forumam, piemēram, nosaukts tikai viens gadījums, kad pārvaldes iestāde izmantojusi savas pilnvaras uzlikt sankcijas PSO, kas neievēro juridiskās prasības.

Tirgus integrācijas mēroga dēļ regulatīvajiem lēmumiem jābūt savstarpēji saskaņotiem arī ārpus valsts robežām. Saskaņot palīdz ERGEG un elektroenerģijas un gāzes Eiropas regulēšanas forumi (Florences forums un Madrides forums), piedāvājot diskusiju platformas praktisku problēmu risināšanai un izstrādājot visām pusēm pieņemamus paraugprakses risinājumus. Taču regulēšanas atšķirības joprojām ir šķērslis starpvalstu līmenī koordinētai lēmumu pieņemšanai, un to nevar atrisināt ar ERGEG brīvprātīgās sadarbības modeli.

---

¹⁴ ERGEG sabiedriskajā apspriešanā par funkcionālās nošķiršanas vadlīnijām PSO, piemēram, minēja, ka tīkla pārvaldītājiem jāiesaistās integrētu uzņēmumu vadībā, un izskanēja arī apgalvojums, ka šie pārvaldītāji jāstimulē atkarībā no visa integrētā uzņēmuma panākumiem. Sk. komentārus, kas publicēti tīmekļa vietnes www.ergeg.org sadaļā *Public Consultations – Energy – GGP Functional Unbundling*.

¹⁵ Tehniskā pielikuma 7. sadaļa.

¹⁶ Tehniskā pielikuma 7. sadaļa.

7. Patērētāji

Patērētāju atbildes reakcija — piegādātāja maiņa

Elektroenerģijas piegādātāja maiņa sasniegusi augstu pakāpi Pireneju pussalas valstīs, Čehijā un Ziemeļvalstīs. Biežāk par vidējo rādītāju piegādātāju maina Vācijā, Austrijā un Luksemburgā, jo īpaši lielie rūpnieciskie patērētāji. Vairumā citu valstu mājsaimniecību piegādātāju maiņa nepārsniedz 1 % gadā. Līdzīga situācija ir arī gāzes jomā, izņemot Itāliju, kur gāzes piegādātāju maiņa vairāk nekā 1%. Lai gan lielie patērētāji piegādātāju maina arvien biežāk, lielākajai daļai mazo komerciālo patērētāju un mājsaimniecību joprojām ir ierobežotas izvēles iespējas.

Piegādātāja maiņa nav vienīgais rādītājs, kas liecina par konkurenci mazumtirdzniecības tirgos. Konkurētspējīgi piedāvājumi bieži vai nu vispār nav pieejami, vai ir pārāk līdzīgi, lai tos varētu uzskatīt par īstu izvēles iespēju. Dalībvalstīm un valsts regulatoriem jānodrošina pārredzama un vienkārša piegādātāja maiņas kārtība, lai patērētājiem sniegtu drošības sajūtu. Turklāt mazumtirdzniecības konkurenci kropļo regulēti piegādes tarifi.

Pakalpojumu kvalitāte

Tirgus liberalizācijas mērķis parasti ir uzlabot patērētāju situāciju. Iespēja izvēlēties piegādātāju un no tās izrietošā konkurences cīņa līdzsvaro piegādātos pakalpojumus atbilstīgi lietotāju pieprasījumam. Gāzes un elektroenerģijas direktīvu uzmanības centrā ir patērētāju tiesības. Aptaujas liecina, ka kopumā patērētāji ir apmierināti ar elektroenerģijas un gāzes pakalpojumu kvalitāti¹⁷. Bažas par to, ka, ieviešot konkurenci, pazemināsies pakalpojumu standarti vai radīsies problēmas ar universālā pakalpojuma sniegšanu, izrādījušās nepamatotas.

Lai liberalizācija sniegtu gaidītās priekšrocības, nepieciešama piekļuve energopiegādei. Analīze¹⁸ liecina, ka pārliecinošs vairums galalietotāju Eiropā viegli piekļūst elektroenerģijai un gāzei — ES 27 dalībvalstu vidējais piekļuves līmenis ir 93 % neaizstājamajā elektroenerģijas jomā un 72 % gāzes jomā, kur parasti ir pieejami aizstājēji. Vidēji divas trešdaļas ES iedzīvotāju (66 %) uzskata, ka elektroenerģijas pakalpojumu cenas ir pieejamas; līdzīga situācija ir arī ar gāzes cenām. Nevienā no šīm jomām nav novērotas būtiskas svārstības atkarībā no sociāldemogrāfiskās grupas vai starp ES-15 un ES-27 rezultātiem¹⁹.

Regulētas cenas

Daudzās ES dalībvalstīs līdzās pastāv atvērti enerģijas tirgi un regulētas enerģijas cenas. Šāda situācija ir trešajā daļā gāzes tirgu vismaz vienā tirgus segmentā un vairāk nekā pusē elektroenerģijas tirgu. Vairumā dalībvalstu, kas regulē cenas, regulēšana attiecas ne vien uz mazajiem patērētājiem — enerģiju par regulētām cenām piegādā visām patērētāju grupām²⁰.

Nav atrisināti regulētu enerģijas cenu radītie trūkumi. Šāda situācija kropļo konkurenci un samazina likviditāti vairumtirdzniecības tirgos. Ilgtermiņā regulētas cenas sūta nepareizus

¹⁷ Eirobarometra 2005. gada septembra aptauja par vispārējās nozīmes pakalpojumu cenām un kvalitāti un 2007. gada pētījums par patērētāju apmierinātības līmeni.
http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/serv_gen/cons_satisf/consumer_service_finrep_en.pdf

¹⁸ Eirobarometra aptauja par vispārējās nozīmes pakalpojumiem, 1.4.-1.5. nodaļa, 2007. gada jūlijs.

¹⁹ Eirobarometra aptauja par vispārējās nozīmes pakalpojumiem, 3.1. nodaļa, 2007. gada jūlijs.

²⁰ ERGEG pārskats par galalietotāju cenu regulēšanu, 14.6.2007. (E07-CPR-08-04), www.ergge.org.

cenu signālus investoriem un tādējādi negatīvi ietekmē jaunas infrastruktūras būvniecību. Nosakot cenu līmeni, kas neļauj jaunpienācējiem piedāvāt enerģiju par izmaksām atbilstošu cenu, cenu regulēšana kalpo kā šķērslis alternatīvu piegādātāju ienākšanai tirgū un tādējādi tieši apdraud piegādes drošību. Piemēram, Francijas tirgū elektroenerģijas apmaiņa atspoguļoja nespēju noteikt tirgus salīdzināmo cenu regulēto enerģijas cenu dēļ. Patērētāju tiesību aizsardzības pasākumus nedrīkst sasaistīt ar konkurences instrumentiem, šie jautājumi jārisina atsevišķi.

C. PIEGĀDES DROŠĪBA

Eiropas vasaras un ziemas elektroenerģijas prognožu ziņojumos, ko 2007. gadā sagatavoja Eiropas elektroenerģijas pārvades sistēmas operatoru grupa (ETSO) un Eiropas gāzes pārvades sistēmas operatoru grupa (*Gas Infrastructure Europe* (GIE)) secināts, ka vidējā termiņā elektroenerģijas nepietiekamības risks nav īpaši liels. Minētajos ziņojumos apkopotas valsts un reģionālās enerģijas balansa prognozes, salīdzinot ražošanu un maksimumpieprasījumu. Ziņojumā analizēta savienoto sistēmu kopējā pietiekamība. Taču īpašos apstākļos, piemēram, pie ļoti zemas vai ļoti augstas temperatūras vai iestājoties gāzapgādes krīzei, elektroenerģijas sistēmu noslogojums var sasniegt kritisko līmeni, jo īpaši gadījumos, kad arī kaimiņvalstīs radušies īpaši apstākļi.

Pietiekama pārvades jauda joprojām ir aktuālākais faktors ne vien konkurences izveidošanas, bet arī piegādes drošības ziņā. Jo īpaši gāzapgādē Eiropas Savienībā ir arvien vairāk atkarīga no importa²¹. Tā kā iekšējās gāzes rezerves izsīkst un prognozes paredz gāzes patēriņa pieaugumu pasaulē, ļoti svarīgi ir dažādēt piegāžu avotus, mazinot atkarību no trim galvenajiem cauruļvadiem — Krievijas, Norvēģijas un Alžīrijas. Palielinoties gāzes cenai, pieaug sašķidrinātās dabasgāzes nozīme avotu dažādošanā.

Elektroenerģijas un gāzes tīkli ir Eiropas tirgus sekmīgas darbības pamatā. Taču joprojām nav iespējams pabeigt identificētos prioritāros projektus. Eiropas nozīmes projektos, kas kavējas vai sastopas ar īstenošanas problēmām, iecelti koordinatori. Konkrētāk tas attiecas uz augstsprieguma līnijas savienojumu starp Vāciju, Poliju un Lietuvu, savienojumiem ar Ziemeļeiropas vēja spēkstacijām jūrā, starpsavienojumu starp Franciju un Spāniju un Nabucco gāzesvadu.

Elektroenerģijas joma nav tik atkarīga no importa. Elektroenerģiju var ražot no iekšējiem avotiem, tostarp atjaunojamiem, un kurināmajiem, ko pārdod diversificētos pasaules tirgos (piemēram, ogles). Taču elektroenerģijas ražošana arvien vairāk ir atkarīga no gāzes, kura galvenokārt tiek importēta. Turklāt infrastruktūras investoru uzdevums kļūst sarežģītāks. Elektroenerģijas sistēmas ir ciešāk saistītas ar gāzes infrastruktūru. Lai varētu investēt atjaunojamās elektroenerģijas ražošanā (piemēram, vēja enerģijā), vajadzīga jaudīga transporta infrastruktūra, kas pielāgotu sistēmu nesabalansētam jaudas izmantojumam.

Pēc 2005./2006. gada aukstās ziemas dažas valstis sāka būvēt gāzes krātuves un maksimizēt importa jaudas izmantojumu. Piemēram, Itālija ieviesa „ship or pay” līgumus, kas paredzēja, ka pārvades sistēmas lietotāji var atteikties no transportēšanas jaudas, lai palielinātu jaudas fizisko izmantojumu. 2006. gada beigās un 2007. gadā parādījās neliels gāzes pārpalikums, kas palielināja gāzes tirdzniecību un apmaiņas centru (*hubs*) likviditāti. Pagaidām grūti spriest, vai šī tendence nodrošinās pozitīvu un dinamisku tirgus attīstību turpmāk.

---

²¹ Tehniskā pielikuma 8. sadaļa.

ES uzmanības centrā joprojām jāatrodas stratēģiskajam jautājumam par enerģētiskajām attiecībām ar trešām valstīm, jo īpaši piegādātājiem, taču vēl viens svarīgs aspekts ir izveidot tirgus struktūru, kas ļauj piegādātājiem un investoriem izmantot atvērta tirgus priekšrocības un neierobežotu enerģijas plūsmu. Lai to panāktu, jāiesaistās gan Komisijai, valstu valdībām un regulatoriem, gan tīkla operatoriem. Lielākā problēma ir kavēšanās investīciju atļaujas procedūrās. Tā būtiski apdraud piegādes drošību un iekšējā tirgus attīstību.

D. SECINĀJUMI

Lai gan ir panākti uzlabojumi, jo īpaši pārrobežu koordinācijā reģionālajā līmenī, iekšējā elektroenerģijas un dabasgāzes tirgus progresa kopējā analīze liecina, ka joprojām nav novērsti šķēršļi, kas kavē efektīvu tirgus darbību.

Būtiska problēma ir Eiropas tiesību aktu nepietiekama īstenošana. Lai panāktu situācijas uzlabošanu, kopā jāstrādā Komisijai, dalībvalstīm, regulatoriem un nozares pārstāvjiem.

- Valsts regulatoriem vajadzīgas pilnvaras, kas tiem ļautu panākt, ka iesaistītie tirgus dalībnieki pienācīgi īsteno tiesību aktus.
- Arī pašiem regulatoriem aktīvāk jānodrošina juridisko prasību ievērošana. Lai samazinātu praktiskos šķēršļus pārrobežu tirdzniecībā, jāsapņo regulēšanas paraugprakses modeļi starp valstīm. Lielisku ieguldījumu šajā procesā sniedz ERGEG reģionālās iniciatīvas un līdzīgi valdību līmeņa projekti.
- Nozares pārstāvjiem jāievēro visas juridiskās prasības. Diskusijas par Eiropas tiesību aktu īstenošanu nav pieļaujamas.
- Vēl viena svarīga neatrisināta problēma ir regulētas enerģijas cenas.

Aktuālajiem trūkumiem visās jomās ir raksturīgas divas kopīgas īpašības: tie ievērojami kavē funkcionāla elektroenerģijas un gāzes iekšējā tirgus izveidi un tos nevar atrisināt ar pašreizējiem tiesību aktiem. Tāpēc Komisija 2007. gada 19. septembrī nāca klajā ar risinājumiem jaunā tiesību aktu priekšlikumu paketē.